

Diana OLAR

Cauzele *Boldea c. Romania, Sara Lind Eggertsdóttir c. Islanda și Bukta et al c. Ungaria*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a III-a

Cauza *Boldea c. Romania*

Hotărârea din 15 februarie 2007

Art. 6 din Convenție – „Dreptul la un proces echitabil”

Art. 10 din Convenție – „Libertatea de exprimare”

Art. 13 din Convenție – „Dreptul la un recurs efectiv”

Domnul Marian Boldea este conferențiar universitar la facultatea de automatică și informatică, în cadrul universității politehnice din Timișoara. La 9 martie 2001, în contextul unei întâlniri a cadrelor didactice din departamentul de informatică al facultății, s-a discutat chestiunea pretinsului plagiat pe care îl conțin publicațiile științifice semnate de A.S. și L.P., apărute în decembrie 2000, precum și alte teze de doctorat și lucrări de absolvire. Cadrele didactice care și-au exprimat punctul de vedere în această privință au remarcat că cei doi autori au folosit numeroase definiții care se regăsesc în teza de doctorat a lui N.P. Domnul Marian Boldea a fost singurul care a susținut fără ezitare că publicațiile științifice discutate sunt plagieri. Concluzia întâlnirii din 9 martie 2001 a fost aceea că nivelul științific al publicațiilor a scăzut și că este recomandabil să se aducă noi contribuții și să se evite publicarea articolelor care se limitează la reproducerea unor definiții deja existente. S-a concluzionat, de asemenea, că publicațiile lui A.S. și L.P. nu sunt plagieri, dar s-a precizat că ele nu vor fi luate în considerare ca referințe științifice în acest domeniu. În plus, celor doi autori li s-a adresat un avertisment verbal.

Printr-o decizie din 16 mai 2001, comisia *ad-hoc* de deontologie a facultății a propus constituirea unei comisii arbitrale pentru a rezolva controversa creată de problema plagierii și pentru a efectua un studiu aprofundat al publicațiilor respective. Până la data soluționării plângerii, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a fost informată dacă aceste propuneri s-au concretizat.

La 9 mai 2001, A.S. și L.P. au formulat fiecare câte o *plângere penală pentru calomnie* îndreptată împotriva Domnului Marian Boldea, pe motiv că acesta i-a acuzat de plagiat la întâlnirea din 9 martie 2001.

Judecătoria Timișoara a reunit cele două plângeri penale. La ședința din 9 octombrie 2001, instanța l-a audiat pe Domnul Marian Boldea și i-a permis să facă proba verității, în temeiul art. 207 C. pen. Acesta a prezentat articolele semnate de A.S. și L.P., precum și fragmentele semnificative din tezele de doctorat pe care le-a considerat plagiate. La 27 noiembrie au fost audiați doi martori care au participat la întâlnirea din 9 martie 2001. V.M., conducătorul științific al lui A.S. și L.P., a declarat că publicațiile celor doi sunt contestabile, dar nu reprezintă un plagiat. V.M. a apreciat

de asemenea că susținerile Domnului Marian Boldea au fost făcute cu rea-credință. Cel de-al doilea martor, U.M. a declarat că nu se poate pronunța cu privire la pretinsul plagiat sau cu privire la intenția pe care a avut-o Domnul Marian Boldea atunci când și-a calificat colegii drept plagiatori. La aceeași dată, 27 noiembrie 2001, Judecătoria Timișoara a pronunțat o sentință de achitare a Domnului Marian Boldea, în temeiul art. 10 lit. b)¹ C. proc. pen., dar l-a obligat la o amendă administrativă de 500.000 lei (ROL) în temeiul art. 18¹ C. pen., coroborat cu art. 91 C. pen. Domnul Marian Boldea a suportat, de asemenea, și cheltuielile de judecată ale procesului, în cuantum de 2.120.000 lei (ROL).

În motivarea sentinței s-a reținut că A.S. și L.P. au preluat structura, conceptele și definițiile care se regăsesc în alte lucrări. Totuși, s-a considerat că ei nu au avut intenția de a reproduce aceste lucrări. În plus, instanța a apreciat că declarațiile martorilor și înscrisurile prezentate denotă reaua-credință a Domnului Marian Boldea și intenția sa de a leza demnitatea victimelor. Dacă ar fi fost adevărate, afirmațiile sale ar fi condus la sancționarea disciplinară a colegilor săi ori i-ar fi expus disprețului public. Concluzia instanței a fost aceea că, formal, fapta Domnului Marian Boldea prezintă elementele constitutive ale infracțiunii de calomnie, incriminată de art. 206 C. pen. Totuși, ea nu atinge gradul de pericol social al unei infracțiuni, întrucât este o ceartă între colegi, generată de orgoliul profesional.

La 3 decembrie 2001, Domnul Marian Boldea a formulat recurs împotriva hotărârii pronunțate de prima instanță. El a invocat, în principal, faptul că motivarea sentinței nu s-a întemeiat pe dovezile administrate de către părți în timpul procesului. Această carență este și mai gravă dacă se are în vedere că recurentul putea să beneficieze de proba verității, prevăzută de art. 207 C. pen. În plus, Domnul Marian Boldea a precizat că instanța a constatat reaua sa credință, fără să fi examinat vreun element de probă și fără să fi ținut seama de legislația privind drepturile de autor și drepturile conexe.

Hotărârea primei instanțe a fost atacată și de către părțile vătămate.

La 22 martie 2002, Tribunalul Timiș a respins recursurile formulate în cauză și a menținut soluția instanței de fond, pe care a considerat-o corectă.

Domnul Marian Boldea a formulat o *plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului* și a invocat violarea dreptului său la un proces echitabil, protejat de art. 6 parag. 1 din Convenție.

Legislația relevantă care a fost atașată contextului juridic al cauzei include: Codul penal român aflat în vigoare la data înregistrării plângerii, care incriminează calomnia și o sancționează cu pedeapsa alternativă a închisorii sau a amenzii, cu excepția situației în care se realizează proba verității; Legea nr. 160/30.05.2005 pentru aprobarea O.U.G. nr. 58/2002, care a modificat și completat Codul penal, în sensul că a exclus pedeapsa închisorii în cazul infracțiunii de calomnie și a menținut-o pe cea a amenzii; Legea nr. 278/2006 pentru modificarea Codului penal și a altor legi, care a dezincriminat insulta și calomnia; Legea nr. 301/2004 care urmează să intre în vigoare la 1 septembrie 2008 și care a modificat între timp, din nou, Codul penal. Acest ultim act normativ incriminează calomnia și o sancționează cu 10, până la 200 zile-amendă. De asemenea, plângerea se raportează și la prevederile Codului civil care instituie răspunderea pentru fapta proprie (art. 998 și 999 C. civ.).

Referitor la pretinsa violare a art. 6 parag. 1 din Convenție, petentul a contestat caracterul echitabil al procesului său, pe considerentul că a fost obligat la plata unei amenzi administrative în absența oricărei dovezi pertinente și fără ca instanțele de judecată să fi răspuns apărărilor formulate.

Guvernul pârât a contestat susținerile petentului și a arătat că potrivit jurisprudenței Curții, obligația instanțelor de a-și motiva hotărârile, impusă de exigențele art. 6 parag. 1 al Convenției, nu echivalează cu necesitatea unui răspuns detaliat pentru fiecare argument al părților¹. În plus, Guvernul a precizat că modul în care instanța și-a îndeplinit obligația de motivare nu poate fi apreciat decât în contextul concret al cauzei. Din această perspectivă, Guvernul a evidențiat faptul că instanța de fond a examinat plângerile cu care a fost sesizată, înscrisurile prezentate de părți și depozitiile martorilor, a stabilit situația de fapt și a constatat reaua-credință a petentului. Astfel, reținând existența laturii obiective și subiective a faptei care a făcut obiectul plângerilor penale, instanța a răspuns indirect apărărilor petentului, chiar dacă acestea nu au fost înlăturate în mod expres. Referitor la decizia Tribunalului Timiș, Guvernul a arătat că aceasta încorporează motivarea instanței de fond. În plus, a precizat că petentul a beneficiat de o procedură contradictorie și că au fost respectate întru totul garanțiile independenței și imparțialității, ale celerității, publicității și egalității armelor.

Potentul nu a formulat observații, în replica celor exprimate de către Guvern.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reafirmat principiile pe care jurisprudența sa le-a atașat prevederilor art. 6 din Convenție. Dreptul la un proces echitabil include, printre altele, îndreptățirea părților de a expune observațiile pe care le consideră pertinente pentru cauza lor. Convenția nu protejează drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective, astfel încât dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă observațiile părților sunt ascultate în mod real. Aceasta înseamnă că nu este suficient ca instanța să aprecieze relevanța apărărilor formulate sau a mijloacelor de probă administrate ori solicitate de către părți; ea are obligația de a recurge la un examen efectiv al acestora. Totuși, exigența de motivare a hotărârilor judecătorești, impusă de art. 6 parag. 1 al Convenției, nu echivalează cu necesitatea unui răspuns detaliat pentru fiecare argument. Întinderea acestei obligații poate varia, în funcție de natura hotărârii. În plus, trebuie să se țină cont de diferențele care există între statele părți la Convenție în ceea ce privește dispozițiile legislative, cutumele, concepțiile exprimate în doctrină, modul de redactare a hotărârilor judecătorești. De aceea, respectarea de către instanță a obligației de motivare nu poate fi analizată și evaluată decât în lumina circumstanțelor cauzei. Curtea a precizat însă că, potrivit exigențelor procesului echitabil, o instanță internă care și-a motivat sumar hotărârea și a încorporat motivarea unei instanțe inferioare, trebuie să fi examinat în mod real problemele esențiale cu care a fost sesizată, și nu să fi confirmat pur și simplu concluziile anterioare.

Curtea a aplicat aceste principii generale cauzei prezentate. În acest sens, a arătat că instanța de fond a decis sancționarea petentului cu amendă administrativă,

---

¹ Cauza *Van de Hurk c. Pays-Bas*, hotărârea din 19 aprilie 1994, seria A, nr. 288, p. 20, parag. 61.

după ce, în prealabil, a stabilit starea de fapt și a estimat că sunt îndeplinite condițiile privind latura obiectivă și subiectivă a faptei reclamate. Totuși, instanța s-a limitat să afirme existența acestor condiții și nu a făcut nici o referire concretă la elementele de fapt care i-ar fi putut justifica o asemenea concluzie.

Curtea a admis faptul că nu îi revine, în general, cunoașterea erorilor de drept sau de fapt atribuite unei instanțe interne; interpretarea legislației naționale aparține în primul rând autorităților statale, în special instanțelor judecătorești. Totuși, în această cauză, instanța de fond nu a analizat toate elementele constitutive ale unei infracțiuni și nici probele prezentate de către petent. În plus, instanța de recurs nu a răspuns deloc motivelor petentului, referitoare la nemotivarea hotărârii pronunțate de prima instanță. Chiar dacă obligația instanțelor de a-și motiva hotărârile, impusă de art. 6 parag. 1 al Convenției, nu poate fi înțeleasă ca exigență a unui răspuns detaliat pentru fiecare argument, totuși, trebuie remarcat că instanța de recurs s-a limitat să trimită la considerentele hotărârii pronunțate de prima instanță. O asemenea motivare, realizată prin încorporarea motivelor instanței anterioare, se circumscrie unei proceduri echitabile în raport cu petentul doar dacă hotărârea primei instanțe este motivată complet și detaliat.

Potrivit Curții, aceste aspecte justifică susținerile petentului privind insuficienta motivare a hotărârilor pronunțate de instanțele naționale și încălcarea dreptului său la un proces echitabil.

În concluzie, *art. 6 parag. 1 din Convenție a fost violat.*

Referitor la pretinsa încălcare a art. 10 din Convenție, Guvernul a recunoscut că sentința Judecătoriei Timișoara, confirmată de hotărârea Tribunalului Timiș, reprezintă o ingerință în dreptul petentului la libera expresie. Această ingerință a respectat însă condiționările impuse de art. 10 parag. 2 din Convenție, întrucât era prevăzută de lege, era necesară într-o societate democratică și urmărea scopul legitim de a proteja reputația sau drepturile altuia. Atât sancțiunea amenzii administrative, cât și obligarea petentului la plata cheltuielilor de judecată, au fost întemeiate pe dispozițiile legii române în vigoare, astfel încât s-au respectat, de asemenea, și exigențele accesibilității și ale previzibilității normelor juridice, dezvoltate de jurisprudența Curții.

Guvernul a apreciat că sancțiunea administrativă aplicată petentului este justificată, față de gestul său de a-și fi acuzat colegii de plagiat. Ingerința în dreptul la libertatea de exprimare a petentului este de importanță minoră, iar acesta a fost achitat penal. Este de neconceput ca atingerile aduse reputației sau imaginii unei persoane, care nu îndeplinesc condițiile unei infracțiuni, să rămână nepedepsite. Oricum, petentul a fost obligat la plata unor sume reduse, în comparație cu cele fixate în alte cauze în care Curtea a constatat violarea libertății de expresie. Cheltuielile de judecată impuse petentului au un caracter reparator, iar nu punitiv, și s-au întemeiat pe dispozițiile art. 998 și 999 C. civ., care reglementează răspunderea civilă delictuală. În plus, obligația petentului de a achita cheltuielile de judecată nu este condiționată de întinderea responsabilității sale.

De asemenea, Guvernul a invitat Curtea să țină seama de modificările legislative, în special de dezincriminarea calomniei.

Curtea a reamintit și cu această ocazie principiile care se desprind din jurisprudența sa. Libertatea de expresie reprezintă unul dintre fundamentele esențiale ale

societății democratice. Sub rezerva parag. 2 al art. 10 din Convenție, acest drept se referă nu doar la informații sau idei care sunt receptate în mod favorabil ori care sunt privite ca inofensive sau indiferente, ci vizează în egală măsură și acele informații sau idei care ofensează, șochează ori deranjează: acest lucru este impus de pluralism, toleranță și spiritul de deschidere fără de care nu există societate democratică. Așa cum o consacră art. 10, libertatea de expresie este însoțită de unele excepții, care impun însă o interpretare restrânsă; în plus, necesitatea limitării acestui drept trebuie să fie justificată în mod convingător.

În sensul art. 10 parag. 2 din Convenție, adjectivul „necesar” implică o „nevoie socială stringentă”. Statele se bucură de o anumită marjă de apreciere pentru a stabili existența unei asemenea necesități, dar aceasta este dublată de un control european care vizează atât legislația aferentă cât și hotărârile judecătorești, chiar atunci când ele emană de la o instanță independentă. Curtea are așadar competența de a decide în ultimă instanță dacă o „restrângere” a libertății de expresie este conformă exigențelor art. 10.

Atunci când își exercită controlul, Curtea nu se substituie instanțelor interne competente, ci verifică, din perspectiva art. 10, hotărârile pronunțate de către acestea, în virtutea propriei lor puteri de apreciere. Curtea nu se limitează însă la a cerceta dacă statul pârât și-a folosit puterea de apreciere cu bună-credință, cu grijă și în mod rezonabil; ea trebuie să evalueze ingerința invocată din perspectiva ansamblului cauzei, pentru a stabili dacă a fost proporțională scopului legitim urmărit și dacă justificările autorităților naționale sunt pertinente și suficiente. În plus, proporționalitatea atingerii adusă libertății de expresie este evaluată și în raport de caracterul echitabil al procedurii și de garanțiile sale.

În ceea ce privește cauza prezentată, Curtea a remarcat că nici una dintre părți nu contestă faptul că hotărârile instanțelor interne reprezintă o ingerință în dreptul petentului la libera exprimare. Petentul nu a contestat nici caracterul accesibil și previzibil al actelor normative pe care s-au întemeiat soluțiile pronunțate. În consecință, este incontestabil că *ingerința a fost prevăzută de lege și a urmărit scopul legitim* de a proteja reputația celor doi colegi pe care petentul i-a acuzat de plagiat.

Curtea s-a referit și la *necesitatea ingerinței* într-o societate democratică. Instanțele naționale au considerat că petentul a adus atingere onoarei și imaginii publice a colegilor săi, cărora le-a imputat fapte determinate, precum plagiatul. În consecință, trebuie să se stabilească dacă motivele prezentate de autoritățile judiciare interne, pentru a justifica sancționarea petentului, au fost pertinente și suficiente. În acest sens, Curtea a ținut cont, preponderent, de cuvintele folosite, de contextul în care au fost exprimate și de cauză în ansamblul său, inclusiv de modalitatea în care s-au făcut afirmațiile imputate. Potrivit jurisprudenței consolidate a Curții, pentru a aprecia existența unei nevoi sociale stringente, în măsură să justifice o ingerință în exercițiul libertății de exprimare, se impune o distincție atentă între fapte și judecăți de valoare; materialitatea faptelor poate fi probată, în timp ce judecățile de valoare nu se pretează la o demonstrație a rigorii lor. Atunci când este vorba despre afirmații cu privire la conduita unui terț, distincția între acuzațiile de fapt și judecățile de valoare este uneori dificilă. Totuși, chiar și o judecată de valoare poate fi excesivă dacă este total lipsită de o bază factuală.

Curtea a apreciat că afirmațiile acuzatoare ale petentului sunt grave, însă a precizat că ele s-au întemeiat pe o stare de fapt. Astfel, la întâlnirea cadrelor didactice din departamentul de informatică, decanul facultății a abordat problema pretinsului plagiat al articolelor lui A.S. și L.P., precum și a altor teze de doctorat și lucrări de absolvire. Cei prezenți la întâlnire și-au exprimat dezaprobarea față de absența contribuțiilor proprii ale autorilor și față de numărul mare al definițiilor pe care A.S. și L.P. le-au preluat din alte lucrări. Cu aceeași ocazie, celor doi li s-a adresat un avertisment verbal. În consecință, afirmațiile petentului s-au întemeiat cel puțin pe un început de dovadă, astfel încât ele nu au fost lipsite de fundament și nu au urmărit să întreprindă o campanie defăimătoare împotriva lui A.S. și L.P. Petentul nu s-a referit la viața privată a celor doi colegi, ci la comportamente care implicau calitatea lor de dascăli.

Curtea a analizat afirmațiile petentului și în raport cu situația existentă în catedra de informatică a facultății. În acest sens, a reținut faptul că exista o nemulțumire generală cu privire la publicațiile recente, iar membrii catedrei au fost invitați să își spună părerea, în cadrul unei întâlniri convocate de către decanul facultății. Curtea a apreciat că afirmațiile petentului, exprimate cu ocazia acestei întâlniri, nu reprezintă decât opinia sa profesională. Caracterul oral al afirmațiilor a înlăturat posibilitatea petentului de a le reformula, de a le șlefui ori de a le retrage.

În timpul procedurilor interne, petentul a manifestat interes față de procesul în care a fost implicat, s-a prezentat la toate ședințele de judecată ale instanțelor interne, și-a motivat recursul, a depus concluzii scrise și a prezentat, în toate stadiile procedurii, elemente de probă susceptibile să sprijine susținerile sale. Toate aceste aspecte demonstrează că petentul a acționat cu bună-credință.

Curtea a subliniat faptul că petentul a făcut proba verității și a prezentat în timpul dezbaterilor înscrisuri doveditoare, însă instanțele interne nu le-au analizat și nu s-au raportat la ele. Petentul a criticat acest lucru în recursul pe care l-a formulat, dar instanța de recurs nu a răspuns motivelor sale.

Libertatea de expresie și libertatea dezbaterilor nu pot fi protejate fără garanțiile unei proceduri echitabile și a egalității armelor. Absența motivării hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva petentului au înlăturat echitatea procedurii, contrar art. 6 parag. 1 din Convenție. Proportionalitatea ingerinței, în raport de art. 10, trebuie apreciată și în funcție de dificultățile pe care le-a întâmpinat petentul. Este adevărat că problema principală, vizavi de art. 6, este cea a caracterului echitabil al procedurii legate de acuzațiile în materie penală, însă obiecțiile raportate la conținutul art. 10 privesc consecințele sancționării petentului pentru exercițiul libertății sale de expresie.

Curtea a apreciat că autoritățile naționale nu au oferit motive pertinente și suficiente pentru a justifica sancționarea petentului, astfel încât o asemenea măsură nu răspundea unei „nevoi sociale imperioase”. Prin urmare, în această cauză, *absența motivării hotărârilor pronunțate de către instanțele interne a violat art. 10 al Convenției*.

Potentul a susținut că respingerea recursului său, fără examinarea motivelor formulate, i-a violat *dreptul la un recurs efectiv, protejat de art. 13 din Convenție*.

Curtea a arătat că acest capăt al plângerii nu ridică o problemă distinctă, ci vizează aceleași fapte care au fost analizate din perspectiva art. 6 parag. 1 al Convenției. În consecință, a considerat că nu este necesar să îl examineze separat de fond.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a III-a

Cauza Sara Lind Eggertsdóttir c. Islanda

Hotărârea din 5 iulie 2007

Art. 6 din Convenție – „Dreptul la un proces echitabil”

Sara Lind Eggertsdóttir s-a născut în 5 martie 1998 la un spital de stat – Spitalul Național Universitar din Reykjavik. La scurt timp după naștere s-a constatat că fetița suferea de un grav handicap fizic și psihic care i-a creat o invaliditate totală. În iulie 1998 părinții săi au adresat o plângere medicului șef din Islanda. Acesta a răspuns în octombrie 1999 și a precizat că starea medicală a copilului nu a fost cauzată de aplicarea unui tratament inadecvat.

În calitate de reprezentanți legali ai Sarei Lind Eggertsdóttir, părinții acesteia au demarat *proceduri judiciare interne* împotriva statului islandez. În cererea de chemare în judecată s-au invocat două erori medicale. Prima eroare a fost considerată reacția întârziată, în momentul nașterii, la hipoxia cu care mama fusese diagnosticată încă de la sosirea în spital. Cea de-a doua eroare invocată viza modul în care medicii pediatri au tratat copilul imediat după naștere. În concret, acestora li s-a reproșat faptul că au introdus în cordonul ombilical al fătului un cateter care, prin forma, poziționarea și durata aplicării sale, i-au afectat sănătatea.

Statul islandez a solicitat instanței exonerarea sa de orice culpă și a susținut că sănătatea copilului a fost afectată de hipoxia care s-a manifestat în timpul sarcinii, înainte ca mama să fi ajuns la spital. Nici o afecțiune suplimentară nu putea fi raportată la vreo posibilă eroare a cadrelor medicale. Sara Lind Eggertsdóttir se afla într-o stare gravă chiar înainte de nașterea sa, iar hipoxia îi cauzase deja tromboză arterială. În consecință, poziționarea cateterului nu i-a afectat sănătatea.

Instanța, alcătuită dintr-un judecător de profesie și doi judecători *ad-hoc*, dintre care unul era medic pediatru, iar altul ginecolog și obstetrician, a administrat o probațiune extinsă, în cadrul căreia a audiat toate cadrele medicale implicate, precum și experți. Printr-o sentință din 24 aprilie 2002, instanța a respins petitul legat de prima dintre erorile medicale invocate. În schimb, a confirmat cea de-a doua eroare pretinsă și a statuat că Sara Lind Eggertsdóttir este îndreptățită la plata unei sume de bani pentru repararea prejudiciilor materiale și compensarea celor morale, la dobânda corespunzătoare și echivalentul unei părți din cheltuielile de judecată. În motivarea sentinței, instanța a arătat că probele administrate nu permit concluzia unei legături de cauzalitate exclusive între invaliditatea Sarei Lind Eggertsdóttir și boala determinată de tromboza arterială. Pe de altă parte, există o mare probabilitate ca această boală să fi contribuit la leziunea creierului. Este însă imposibil de precizat dacă Sara Lind Eggertsdóttir suferise deja o leziune a creierului și dacă boala sa a agravat această leziune. Datorită ipostazei dificile a Sarei Lind Eggertsdóttir, în ceea ce privește probarea susținerilor sale, precum și datorită regulilor de probațiune formate în sfera dreptului compensației, sarcina probei a fost inversată. În consecință, instanța a considerat că instituția medicală este cea care trebuie să facă dovada că leziunea creierului s-ar fi produs chiar dacă personalul medical nu ar fi săvârșit nici o greșeală legată de poziția sau durata aplicării cateterului. Instanța a considerat că

instituția medicală nu a reușit să facă o asemenea dovadă, astfel încât sunt îndeplinite condițiile răspunderii sale față de Sara Lind Eggertsdóttir. Mai mult chiar, prin faptul că nu s-a dovedit dacă sau în ce măsură prejudiciul cauzat Sarei Lind Eggertsdóttir are și alte cauze, s-a statuat că instituția medicală răspunde pentru întreaga întindere a acestuia.

Reprezentantul statului islandez a atacat hotărârea pronunțată de prima instanță. În susținerea pretențiilor sale el a anexat două declarații ale unor medici de la Spitalul Universitar, care au comentat sentința instanței de fond și au criticat concluzia acesteia. Înainte de a fi înaintate reprezentantului statului, aceste declarații critice au fost aprobate de către medicul șef al Spitalului. Curtea Supremă a Islandei, în calitate de instanță de apel, a înștiințat părțile că intenționează să solicite opinia Colegiului de Medicină Legală al Statului și le-a acordat posibilitatea de a-i adresa acestuia întrebări. Apărătorul Sarei Lind Eggertsdóttir s-a opus unei asemenea măsuri și a arătat că bordul Colegiului cuprindea și numeroși medici ai Spitalului Național Universitar din Reykjavik, unde s-au efectuat serviciile medicale contestate. În plus, medicul șef din Islanda s-a exprimat deja cu privire la cazul litigios, astfel încât implicarea sa nu se mai justifică. Apărătorul Sarei Lind Eggertsdóttir s-a opus oricărei evaluări a situației de către angajații spitalului și a solicitat retragerea lor din cadrul Colegiului de Medicină Legală. Pentru ipoteza în care Curtea Supremă ar fi respins obiecțiile prezentate, acesta a precizat totuși 11 întrebări pe care dorea să le adreseze Colegiului. Curtea Supremă a respins obiecțiile formulate, dar a păstrat întrebările propuse de apărătorul Sarei Lind Eggertsdóttir și de partea adversă. În justificarea opțiunii sale, Curtea Supremă a arătat că probațiunea administrată nu a permis identificarea cauzei care a determinat vătămarea Sarei Lind Eggertsdóttir și că mai existau anumite aspecte neclare. Potrivit legii islandeze, Colegiul de Medicină Legală al Statului este îndreptățit să ofere instanțelor opinii cu privire la probleme medicale, iar Curtea Supremă a considerat oportun să obțină opinia acestuia înainte de a proceda la judecarea pricinii. Curtea Supremă a atras însă atenția asupra cererii apărătorului Sarei Lind Eggertsdóttir, privind retragerea anumitor membri ai Colegiului.

Colegiul, alcătuit din nouă membri, a concluzionat că în salonul de nașteri s-au luat măsuri pentru evitarea reacțiilor medicale tardive și că nu există nici un motiv de critică la adresa modului în care s-a efectuat tratamentul ulterior nașterii. S-a precizat, de asemenea, că nu se poate imputa vreo greșeală în poziționarea cateterului.

În cadrul procedurii interne a Colegiului, problemele care au făcut obiectul sesizării au fost înaintate Cabinetului Judiciar. Nici unul dintre cei trei membri ai Cabinetului Judiciar nu a fost descalificat, deși toți erau angajați ai Spitalului Național Universitar. Cabinetul Judiciar a solicitat două opinii medicale. Una dintre acestea a fost oferită de un chirurg consultant, membru al Colegiului, și privea evoluția situației copilului după naștere. Cea de-a doua a fost oferită de un obstetrician exterior Colegiului și se referea la sarcina mamei și la nașterea copilului. Ulterior, Colegiul a analizat opiniile celor doi medici, le-a aprobat în unanimitate și a formulat o opinie finală, care a fost transmisă Curții Supreme. Ultima ședință a Colegiului a fost prezidată de unul dintre cei trei membri ai Cabinetului Judiciar, în calitate de

înlocuitor al președintelui Colegiului, care s-a retras datorită faptului că fusese implicat anterior în cauză, în calitate de medic șef al Islandei.

Apărătorul Sarei Lind Eggertsdóttir a contestat, fără niciun succes, procedura urmată de Colegiu.

Printr-o decizie din 11 martie 2004, Curtea Supremă a schimbat hotărârea instanței de fond. În motivarea deciziei sale, Curtea Supremă a arătat că reprezentantul Sarei Lind Eggertsdóttir a cerut instanței să ignore în totalitate opinia Colegiului de Medicină Legală al Statului, întrucât evaluările efectuate și concluziile atinse aparțin angajaților Spitalului Național Universitar. Curtea Supremă a precizat însă că în Islanda, majoritatea specialiștilor în domeniul medical sunt angajați ai Spitalului Național Universitar. Din cei nouă membri ai Colegiului, patru sunt angajați ai spitalului, dar nici unul dintre aceștia nu face parte din secția de obstetrică și ginecologie ori din cea de pediatrie. De asemenea, nici unul dintre ei nu s-a ocupat de tratamentul aplicat Sarei Lind Eggertsdóttir sau mamei acesteia. În plus, nici unul dintre ei nu este membru al conducerii spitalului, care s-a raliat punctului de vedere al medicilor din secțiile de obstetrică și neonatologie. Pe aceste considerente, Curtea Supremă a statuat că nu s-a făcut dovada vreunei încălcări a Legii nr. 192/1942 privind procedura Colegiului de Medicină Legală al Statului și nici a faptului că soluția Colegiului a fost influențată de aprecieri exterioare.

În ceea ce privește fondul cauzei, Curtea Supremă a concluzionat că riscul trombozei, pe care îl poate cauza folosirea cateterelor arteriale, este un fapt cunoscut. Pe de altă parte, Sara Lind Eggertsdóttir se afla într-o stare gravă care impunea un tratament complicat. În consecință, examinarea cauzei trebuie să ia în considerare și situația în care s-au aflat medicii când au decis să recurgă la soluția cateterului. De asemenea, Curtea a precizat că nu s-a stabilit dacă poziționarea cateterului a creat un risc ridicat de tromboză.

Specialiștii consideră că leziunea creierului Sarei Lind Eggertsdóttir a fost cauzată în primul rând de hipoxie. Pe de altă parte, este posibil ca leziunea care ar fi putut urma trombozei, în cea de-a cincia zi după nașterea Sarei Lind Eggertsdóttir să fi apărut ca hemoragie cauzată de hipertensiune; o asemenea leziune a creierului nu este însă extinsă.

Pe aceste considerente, Curtea Supremă a statuat că nu se poate constata o legătură de cauzalitate între poziționarea cateterului și leziunea creierului Sarei Lind Eggertsdóttir. De asemenea, nu s-a dovedit că vătămarea suferită de către aceasta poate fi raportată la vreo culpă a angajaților statului.

Petenta a formulat o *plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului* și a invocat violarea dreptului său la un proces echitabil, protejat de art. 6 al Convenției.

Legislația relevantă la care se raportează plângerea cuprinde prevederile Codului de procedură civilă, care reglementează probațiunea, precum și dispozițiile Legii nr. 14/1942 privind Colegiul de Medicină Legală al Statului. Acest ultim act normativ instituie îndreptățirea și obligația Colegiului de a oferi instanțelor opinii specializate, în probleme medicale. Se precizează, de asemenea, că în problemele care nu se circumscriu cunoștințelor de specialitate ale membrilor săi, Colegiul va cere opiniile unor specialiști externi. Secțiunea a V-a prevede că un membru al Colegiului nu va lua parte la luarea unei decizii, într-o problemă referitoare la el

însuși sau la superiorul său, și nici atunci când și-a exprimat anterior părerea, în nume personal sau în calitate oficială. În cazul în care Colegiul devine incapabil să-și exercite funcția, ca urmare a faptului că unii dintre membrii săi nu sunt îndreptățiți să decidă asupra unei probleme de specialitate proprie, Ministrul va numi un alt expert, înlocuitor, pentru acea problemă specifică.

Referitor la pretinsa violare art. 6 parag. 1 al Convenției, petenta a susținut că instanța supremă i-a violat dreptul de a fi judecată de un tribunal imparțial, prin faptul că a decis de la sine administrarea unei probațiuni exterioare solicitării părților, fără să le fi dat acestora posibilitatea de a comenta măsura dispusă. Intenția acestui gest a fost aceea de a răsturna evaluările de specialitate reținute de prima instanță și de a favoriza astfel partea adversă, Spitalul Național Universitar. De asemenea, în chestiunea descalificării unor membri ai Colegiului, instanța s-a pronunțat pe criterii greșite, respectiv absența unei probațiuni care să convingă că opinia Colegiului a fost influențată de aprecieri exterioare.

Petenta a arătat că decizia independentă a unei instanțe de a suplimenta probațiunea este contrară Codului de procedură civilă, care instituie principiul puterii de dispoziție a părților cu privire la obiectul unui proces civil. Luarea unei asemenea măsuri, fără să se fi dat anterior părților posibilitatea de a o comenta, este de neînțeles. În plus, numeroase cauze similare au fost soluționate fără opinia prealabilă a Colegiului de Medicină Legală al Statului. În virtutea puterii lor de a dispune, părțile au considerat că probațiunea administrată este suficientă pentru examinarea cauzei de către Curtea Supremă și pentru fundamentarea deciziei acesteia. În consecință, instanța nu avea nici o putere să suplimenteze de la sine probațiunea.

Gestul Curții Supreme de a solicita opinia Colegiului, contrar principiilor din dreptul procedural al Islandei, i-a creat petentei, în mod legitim, teama că instanței îi lipsește imparțialitatea cerută de art. 6 parag. 1 din Convenție. Faptul că o instanță solicită părerea unor experți care sunt angajați ai uneia dintre părțile procesului, iar apoi își întemeiază hotărârea pe opinia acestora, este incompatibil cu exigența imparțialității și cu principiul egalității armelor. În cauza prezentată, patru dintre membrii Colegiului fuseseră angajați ai părții adverse, Spitalul Național Universitar. Chiar dacă ei nu au fost implicați în cazul Sarei Lind Eggertsdóttir, angajatorul lor, de care le depinde traiul, luase deja o poziție în această chestiune. Probabilitatea ca angajații Spitalului să se pronunțe contrar punctelor de vedere ferm afirmate de către angajatorul lor și de către colegi era neglijabilă.

De asemenea, petenta a arătat că trei dintre cei patru membri ai Colegiului, angajați ai Spitalului Național Universitar, au alcătuit Cabinetul Judiciar. Opinia Cabinetului Judiciar a fost confirmată de către Colegiu, înainte de a fi transmisă Curții Supreme. Întrucât Curtea Supremă și-a întemeiat decizia doar pe opinia Colegiului de Medicină Legală al Statului, acest organism ar fi trebuit să îndeplinească toate condițiile de independență și imparțialitate. El nu a răspuns însă acestor exigențe.

Petenta a contestat susținerea Guvernului, potrivit căruia nu era posibil să se găsească experți capabili să ofere o opinie în probleme medicale specializate și complicate precum cele ale cauzei prezentate și care să nu aibă legături cu Spitalul Național Universitar. Petenta a arătat că există câțiva specialiști islandezi în medicină care lucrează în străinătate și care puteau fi chemați să participe la lucrările Colegiului.

Astfel, instituția de sănătate care s-a ocupat din punct de vedere administrativ de cazul petentei, a cerut opinia a doi medici islandezi care lucrează în străinătate. Legea privind Colegiul de Medicină Legală al Statului nu ar fi împiedicat acest gest. Apărarea Guvernului este nefirească, mai ales din perspectiva faptului că nici unul dintre cei nouă membri ai Colegiului nu era specialist în domeniul relevant, în pediatrie, deși prima instanță a statuat că răspunderea a apărut în sectorul pediatric.

Guvernul a susținut că exigențele unui proces echitabil au fost îndeplinite din toate punctele de vedere, atât în raport cu aspectele individuale ale cauzei, cât și în ceea ce privește procesul ca întreg.

În fața instanțelor interne, cauza petentei s-a caracterizat printr-o mare incertitudine în ceea ce privește probațiunea, iar soluția depindea de rezolvarea unei probleme medicale. În concret, se căuta să se știe dacă poziționarea unui cateter în artera ombilicală a noului născut i-a cauzat acestuia o leziune permanentă a creierului și dacă leziunea s-a produs înainte de nașterea petentei sau a fost rezultatul unor cauze concurente. Concluzia Curții Supreme s-a întemeiat pe evaluarea probațiunii în ansamblu, cuprinzând atât opiniile specializate care au fost reținute de prima instanță, cât și cele oferite de Colegiu sub forma răspunsurilor la întrebări specifice. În consecință, susținerea petentei potrivit căreia Curtea Supremă a fost părtinitoare și a căutat opinia previzibilă a Colegiului, este neîntemeiată.

De asemenea, Guvernul a invitat Curtea Europeană să respingă ca nefondată susținerea conform căreia părțile au fost de acord ca pricina să fie soluționată pe baza probațiunii existente. Nu a fost considerat corect nici argumentul că instanței supreme îi lipsea îndreptățirea de a solicita opinia Colegiului, în absența unei solicitări formulate în acest sens de către oricare dintre părți. În realitate, din cuprinsul Legii privind Colegiul de Medicină Legală al Statului se înțelege în mod clar că în procedurile civile, o asemenea solicitare nu poate fi formulată de nici una dintre părți, ci doar de către Curtea Supremă. Acest act normativ a instituit o excepție limitativă de la regula generală a dreptului procedural islandez, în virtutea căreia părțile unui proces civil au puterea de a dispune asupra obiectului acțiunii.

În ceea ce privește obiecțiile petentei referitoare la alcătuirea Colegiului, Guvernul a arătat că Islanda are o populație redusă, de aproximativ 300.000 de locuitori, astfel încât nu era posibil să se găsească experți, capabili să ofere o opinie în probleme medicale atât de specializate și de complicate precum cele implicate în cazul petentei, fără ca vreunul dintre aceștia să aibă legături cu Spitalul Național Universitar, cel mai mare și mai performant spital din Islanda. Jurisprudența Curții europene oferă o largă susținere ideii că un expert nu poate fi descalificat în a-și oferi unei instanțe opinia, pentru simplul motiv că a fost angajat de o instituție publică implicată în cauză. Experților nu li se pot aplica aceleași standarde ca judecătorilor.

Guvernul a subliniat că ambelor părți li s-a acordat o posibilitate rezonabilă de a-și susține cauza și de a efectua probațiunea, în condiții care nu le-a plasat în dezavantaj reciproc. Părțile au avut, neîndoind, un statut egal și aceleași posibilități de a administra probe și de a adresa întrebări Colegiului de Medicină Legală al Statului. De asemenea, părțile au avut acces egal și nelimitat la probele prezentate, iar cauza a fost susținută oral, în dezbateri publice.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a referit la apărarea Guvernului, privind situația demografică a Islandei și dificultatea de a găsi specialiști care să nu aibă legături cu Spitalul Național Universitar. Curtea a respins acest argument, în măsura în care el sugerează că instanțelor ar trebui să li se aplice standarde variabile, în funcție de considerente practice. *Imparțialitatea unei instanțe, în sensul art. 6 parag. 1 al Convenției*, trebuie să fie apreciată exclusiv în conformitate cu principiile jurisprudențiale ale Curții. Astfel, imparțialitatea subiectivă vizează convingerea personală a unui anumit judecător, într-o cauză determinată, iar imparțialitatea obiectivă se referă la garanțiile pe care le prezintă un judecător, în măsură să înlăture orice dubiu legitim în această privință.

Dimensiunea subiectivă a imparțialității unui judecător trebuie să fie prezumată, până la proba contrarie. Pentru a verifica imparțialitatea obiectivă, trebuie să se stabilească dacă, dincolo de comportamentul judecătorului, există aspecte care pot crea dubii în legătură cu imparțialitatea acestuia. Chiar și aparențele pot avea o anumită importanță. Rațiunea unei astfel de garanții constă în încrederea pe care instanțele trebuie să o inspire publicului, într-o societate democratică. În consecință, orice judecător trebuie să se abțină, dacă există un motiv legitim de îngrijorare cu privire la imparțialitatea sa. Pentru a determina existența unui asemenea motiv legitim de îngrijorare, este esențial ca temerea invocată să poată fi justificată obiectiv.

Petenta a contestat imparțialitatea Curții Supreme, pe temeiul unor argumente diverse, legate de Colegiul de Medicină Legală al Statului. O parte din aceste argumente vizează modul în care a fost consultat Colegiul și scopul acestui gest, iar o altă parte se referă la alcătuirea Colegiului precum și la locul și rolul său în procedura derulată în fața Curții Supreme.

În ceea ce privește prima categorie de argumente, petenta nu a convins Curtea că decizia instanței supreme de solicita opinia specializată a Colegiului, fără consimțământul părților, a dat naștere vreunei îndoieli, raportat la art. 6 parag. 1 din Convenției. Nu există nici un motiv pentru a pune la îndoială faptul că instanța supremă a interpretat și a aplicat în mod corect legea internă, atunci când s-a considerat îndreptățită să solicite opinia Colegiului, independent de poziția părților. Această măsură contestată a avut un temei juridic în dispozițiile Legii privind Colegiul de Medicină Legală al Statului și reprezenta o excepție de la regula generală a dreptului procedural islandez, potrivit căreia părțile unui proces civil au drept de dispoziție asupra obiectului acțiunii. Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu conține astfel de reguli în materie probatorie. Decizia de a solicita opinia unui expert, indiferent de consimțământul părților, este o chestiune de apreciere care aparține de regula instanțelor interne. Îndreptățirea acestora de a evalua admisibilitatea și relevanța probelor este conformă art. 6 parag. 1 din Convenție și a fost recunoscută în jurisprudența Curții.

Nu a fost împărțită nici susținerea petentei potrivit căreia Curtea Supremă a solicitat opinia specializată a Colegiului cu intenția de schimba hotărârea instanței de fond, care s-a întemeiat pe expertizele administrate în prima etapă procesuală. Gestul Curții Supreme a fost determinat de complexitatea și de caracterul neclar al probelor care i-au fost prezentate. Petenta nu a demonstrat că decizia Curții Supreme s-a întemeiat pe vreo înclinație subiectivă împotriva sa. De asemenea, nu a existat nicio

justificare obiectivă pentru a pune la îndoială imparțialitatea cu care Curtea Supremă a luat decizia în cauză.

Pe aceste considerente, Curtea Europeană a statuat că decizia instanței supreme de a solicita opinia specializată a Colegiului de Medicină Legală al Statului s-a circumscris puterii sale de apreciere, potrivit art. 6 parag. 1 al Convenției, și nu a relevat vreo nedreptate sau absența imparțialității.

Cea de-a doua categorie de argumente prezentată de către petentă este mai problematică, în sensul că nu se referă la alcătuirea Curții Supreme, ci la alcătuirea Colegiului și la locul și rolul acestuia în procedurile derulate în fața Curții Supreme. Articolul 6 parag. 1 din Convenție garantează dreptul la o judecată echitabilă, realizată de către o instanță independentă și imparțială, dar nu solicită în mod expres ca un expert audiat să îndeplinească aceleași condiții. Totuși, opinia unui expert care a fost numit de către instanța competentă să soluționeze o cauză poate avea o pondere semnificativă în decizia instanței. În jurisprudența sa, Curtea a recunoscut că absența neutralității unui expert numit de către instanță poate să determine, în anumite circumstanțe, încălcarea principiului egalității armelor, care este inerent conceptului de proces echitabil. În special, trebuie să se acorde atenție unor factori precum locul și rolul expertului în cadrul dezbaterilor relevante.

În această cauză, cei patru membri ai Colegiului care erau angajați ai Spitalului Național Universitar, dar care nu au avut nici o implicare în cazul medical al petentei, nu s-au retras din componența Colegiului, spre deosebire de președintele acestuia, care s-a retras pentru că își exprimase anterior părerea în calitate de medic șef al Islandei. Trei dintre cei patru membri amintiți au alcătuit Cabinetul Judiciar și, ajutați de alți doi specialiști, au elaborat expertiza proprie a Colegiului, înainte ca acesta să își prezinte Curții Supreme raportul final. Legăturile dintre cei patru membri și Spitalul Național Universitar puteau să îi creeze petentei anumite temeri. Deși astfel de temeri pot avea o oarecare importanță, ele nu sunt totuși decisive; decisivă este măsura în care se poate susține că dubiile provocate de aparențe sunt justificate obiectiv.

Colegiul de Medicină Legală al Statului are rolul statutar special de a oferi opinii medicale, inclusiv instanțelor judecătorești. Din acest motiv, se poate prezuma că opiniile Colegiului au o pondere mai mare în rezolvarea problemelor cu care este sesizat, decât acelea ale unui expert propus de către părți. Într-adevăr, așa cum reiese din motivarea Curții Supreme, opinia specializată a Colegiului a avut o pondere semnificativă în decizia Curții de a nega dreptul la despăgubiri, statuat de prima instanță, și de a respinge pretențiile respective ale petentei.

Curtea Supremă era îndreptățită să solicite opinia Colegiului, independent de acordul părților, iar întrebările scrise adresate acestuia au fost formulate și trimise tot de către instanța supremă, și nu de către părți. Aceste aspecte ilustrează, suplimentar, rolul preponderent pe care l-a avut Colegiul în procedurile judiciare, dar ele nu sunt incompatibile, ca atare, cu noțiunea de echitate.

Problema care trebuia lămurită în cadrul procedurilor judiciare derulate în fața Curții Supreme era aceea a responsabilității materiale a statului, ca urmare a culpei medicale legate de nașterea petentei, care a avut loc la același spital unde erau angajați și patru membri ai Colegiului de Medicină Legală al Statului. Sarcina acestor patru medici nu era pur și simplu aceea de a oferi o opinie specializată, pe o

anume temă, și care putea să difere de o opinie susținută anterior, pe aceeași temă, de către colegii lor și de către conducerea Spitalului Național Universitar. În pregătirea opiniei specializate a Colegiului pentru Curtea Supremă, celor patru membri li s-a cerut ceva mai complicat, respectiv să analizeze și să evalueze acțiunile colegilor de la Spitalul Național Universitar, cu scopul de a ajuta Curtea Supremă să rezolve problema responsabilității pe care o au angajații Spitalului. În consecință, instanța europeană nu a împărțit punctul de vedere al Guvernului pârât, potrivit căruia situația descrisă a fost mai degrabă cazul unor experți angajați de aceeași autoritatea administrativă care era implicată în proces.

Cei patru medici, membri ai Colegiului, nu aparțineau acelor secții ale Spitalului în care au avut loc faptele invocate. Superiorul lor ierarhic, medicul șef, s-a exprimat însă clar împotriva hotărârii primei instanțe și a aprobat criticile formulate de doi dintre medicii spitalului. Aceste declarații critice au fost apoi înaintate reprezentantului statului și anexate apelului formulat împotriva sentinței pronunțate de prima instanță. Curtea Europeană a considerat că gestul conducerii Spitalului de a-și însuși criticile celor doi medici reprezintă un criteriu important. Pe de altă parte, Curtea nu a mai găsit necesar să examineze argumentul suplimentar al petentului, potrivit căruia refuzul Curții Supreme de a exclude din dosarul cauzei criticile respective relevă o inechitate a dezbaterilor. Oricum, acest argument nu a fost specificat în plângerea introductivă, formulată pe temeiul Convenției.

Pe aceste considerente, Curtea a apreciat că sunt legitime temerile petentei, legate de absența neutralității Colegiului în cadrul procedurilor judiciare derulate în fața Curții Supreme. Ca urmare a acestei deficiențe precum și a locului și rolului special pe care le are Colegiul, petenta nu a avut o poziție procedurală egală cu cea a părții adverse, respectiv a statului. În consecință, principiul egalității armelor a fost încălcat. În plus, imparțialitatea obiectivă a Curții Supreme a fost compromisă de alcătuirea Colegiului de Medicină Legală al Statului, de poziția procedurală și de rolul acestuia în cadrul dezbaterilor judiciare. Pe acest fundal, în fața Curții Supreme, cauza petentei nu a fost examinată în mod echitabil, de o instanță imparțială.

În consecință, *art. 6 parag. 1 al Convenției a fost violat.*

În temeiul *art. 41 al Convenției*, petenta a solicitat Curții acordarea unei compensații în cuantum de 340.000 Euro, cu titlu de daune materiale. Petenta a precizat că această sumă corespunde celei fixate de către prima instanță, în procedurile judiciare interne. De asemenea, petenta a solicitat 116.000 Euro, cu titlu de daune morale, ca urmare a suferinței psihice cauzate de violarea Convenției. În susținerea acestor pretenții financiare, petenta a arătat că sentința instanței de fond, care i-a fost favorabilă, a fost modificată de hotărârea Curții Supreme, în urma unor dezbateri care i-au violat dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe independente și imparțiale. Dacă instanța supremă nu ar fi solicitat opinia Colegiului de Medicină Legală al Statului și nu i-ar fi acordat o pondere decisivă, violând Convenția, ar fi ajuns, cel mai probabil, la concluziile primei instanțe. În consecință, există o legătură de cauzalitate între violarea Convenției și prejudiciul cauzat petentei.

Guvernul pârât a negat existența vreunei legături de cauzalitate între violarea art. 6 al Convenției și decizia Curții Supreme. Guvernul a cerut respingerea pretențiilor financiare ale petentei, raportate la daunele materiale. În ceea ce

privește daunele morale, constatarea violării Convenției reprezintă prin ea însăși o satisfacție echitabilă.

Curtea a precizat că acordarea unei satisfacții echitabile poate fi întemeiată exclusiv pe faptul că petentul nu a avut beneficiul tuturor garanțiilor consacrate de art. 6 parag. 1 al Convenției. Curtea nu poate specula cu privire la rezultatul procesului, într-o situație diferită. Totuși, Curtea nu exclude posibilitatea ca petenta să fi pierdut unele oportunități reale, ca urmare a efectelor potențiale cauzate de violarea Convenției. Aceste oportunități trebuie luate în considerare, chiar dacă perspectivele de a le concretiza erau îndoielnice. În plus, violarea Convenției trebuie să-i fi cauzat petentei suferințe morale, pe care constatările Curții nu le poate compensa în mod adecvat. Hotărând pe temeuri echitabile, Curtea a acordat petentei o suma totală de 75.000 Euro, cu titlu de despăgubiri.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secția a III-a

Cauza Bukta et al c. Ungaria

Hotărârea din 17 iulie 2007

Art. 10 din Convenție – „Libertatea de exprimare”

Art. 11 din Convenție – „Libertatea de întrunire și de asociere”

La 1 decembrie 2002, primul ministru al României a făcut o vizită oficială la Budapesta și a organizat o recepție cu ocazia zilei naționale a României. La 1 decembrie România comemorează anexarea din 1918 a Transilvaniei, care a aparținut până atunci Ungariei. Cu o zi înaintea recepției, primul ministru al Ungariei și-a anunțat public intenția de a participa la acest eveniment.

Petenții au considerat că ministrul ungar nu ar trebui să participe la recepție, întrucât evenimentele din 1 decembrie 1918 au o semnificație negativă în istoria Ungariei. În consecință, au hotărât să organizeze o demonstrație în fața hotelului Kempinski din Budapesta, unde urma să aibă loc recepția. Nu au anunțat însă poliția despre intențiile lor.

În după-amiaza zilei de 1 decembrie 2002, în fața hotelului s-au adunat aproximativ 150 de persoane, printre care se aflau și petenții. Poliția era de asemenea prezentă. Din cauza unui zgomot strident, poliția a considerat că adunarea reprezintă un pericol pentru securitatea recepției și a decis să o risipească. Demonștrării au fost forțați să se retragă într-un parc din apropierea hotelului, de unde apoi s-au dispersat.

La 16 decembrie 2002, petenții au declanșat *proceduri judiciare interne* și au solicitat instanței să constate că acțiunea poliției a fost ilegală. Ei au susținut că demonstrația a fost pașnică și a avut doar scopul de a exprima opinia participanților. De asemenea, petenții au arătat că le-ar fi fost imposibil să înștiințeze poliția cu trei zile înaintea demonstrației, conform exigențelor Legii din 1989 care reglementează dreptul la asociere, întrucât primul ministru și-a anunțat intenția de a participa la recepție doar în preziua acesteia.

La 6 februarie 2003, instanța a respins acțiunea petenților. În motivarea hotărârii a arătat că demonstrația a fost risipită după ce s-a auzit zgomotul unei explozii ușoare. Totodată, a precizat că termenul limită de trei zile pentru informarea poliției nu putea

fi respectat dacă motivul care a determinat demonstrația a apărut cu mai puțin de trei zile înainte. Totuși, instanța a considerat că posibilele minusuri ale Legii privind asocierea nu pot fi remediate jurisprudențial. În consecință, obligația de a informa poliția este aplicabilă fiecărui tip de demonstrație, inclusiv celor spontane. Instanța a admis eventuala necesitate a unei reglementări mai exacte și mai detaliate în legătură cu asemenea evenimente, dar a precizat că aceasta este o sarcină a legislatorului și nu a instanțelor. Instituirea obligației de a informa în prealabil poliția cu privire la adunările publice urmărește protecția interesului public și a drepturilor terților, respectiv fluența traficului și libertatea de mișcare. Organizatorii demonstrației nici măcar nu au încercat să anunțe poliția despre intențiile lor. Potrivit prevederilor relevante ale legilor interne în vigoare, o demonstrație pașnică nu este suficientă, prin ea însăși, pentru a înlătura obligația de a informa poliția. Instanța a refuzat să se pronunțe cu privire la caracterul pașnic al demonstrației și a considerat că aceasta este contrară legii pentru simplul motiv că nu a fost notificată poliției. În consecință, a statuat că demonstrația a fost destrămată în mod legal, cu respectarea Legii privind asocierea.

Petenții au formulat apel împotriva sentinței pronunțate în fond. La 16 octombrie 2003, instanța de apel a menținut hotărârea primei instanțe. Motivarea a omis observațiile privind posibilele lipsuri ale legislației interne relevante. În plus, instanța de apel a considerat că interpretarea legilor incidente trebuie să fie autoritară și să refuze orice excepție de la obligația notificării. În consecință, nu există nicio diferență între adunările „notificate” și cele „spontane”, ultimele fiind nelegale din cauza încălcării obligației de notificare.

Pe aceste considerente, instanța de apel a decis că restricțiile impuse petenților au fost necesare și proporționale.

Petenții au adresat instanței supreme o cerere de revizuire. La 24 februarie 2004, aceasta a statuat că cererea formulată este incompatibilă *ratione materiae* cu prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, astfel încât a respins-o fără să examineze fondul.

Legislația relevantă la care se raportează plângerea cuprinde prevederile Constituției, care garantează dreptul la libertatea de asociere pașnică și libera sa exercitare, precum și Legea privind asocierea. Acest ultim act normativ instituie obligația de a notifica poliției organizarea unei demonstrații cu cel puțin trei zile înainte de data evenimentului și impune organelor de ordine să risipească orice adunări care se desfășoară fără o asemenea înștiințare prealabilă. Potrivit legii, participanții unei demonstrații dispersate se pot adresa justiției în termen de 15 zile.

În ceea ce privește *pretinsa violare a art. 11 din Convenție*, s-a analizat mai întâi *existența unei ingerințe în exercițiul dreptului la libertatea de asociere pașnică*. Guvernul nu a contestat îndreptățirea petenților de a-și întemeia plângerea pe garanțiile art. 11 și nici faptul că dispersarea demonstrației lor a adus atingere exercițiului drepturilor protejate de acest articol. Totuși, Guvernul a susținut că *ingerința a fost justificată, în sensul art. 11 parag. 2 al Convenției*. Pentru verificarea acestei condiții, trebuie să se stabilească dacă sancțiunea aplicată era prevăzută de lege, dacă a fost determinată de unul sau mai multe dintre scopurile legitime prevăzute în parag. 2 și dacă a fost necesară într-o societate democratică, pentru atingerea acestor scopuri. Părțile nu au contestat faptul că restrângerea libertății de asociere pașnică s-a

întemeiat pe prevederile clare ale Legii privind asocierea. În consecință, exigența predictibilității acestei măsuri a fost îndeplinită.

Părțile nu au punctat în mod expres *problema scopului legitim* al destrămării demonstrației. Guvernul a precizat că restrângerea dreptului de asociere pașnică în locuri publice servește protecției drepturilor altora. Libertatea de asociere pașnică nu poate fi redusă la o simplă obligație a statului de a nu interveni. În anumite situații, trebuie luate măsuri, tocmai pentru a asigura caracterul pașnic al adunărilor. Termenul limită de trei zile este necesar pentru desfășurarea forțelor de poliție, colaborarea cu alte autorități, asigurarea brigadelor de pompieri, înlăturarea vehiculelor etc. Guvernul a subliniat că atunci când mai multe organizații notifică autorităților intenția de a desfășura o demonstrație în același loc și în același timp, pot fi necesare negocieri suplimentare.

Pentru aceste considerente, Curtea a statuat că intervenția dispersantă a poliției a urmărit scopul legitim de a preveni dezordinea și de a proteja drepturile altora.

Părțile s-au referit și la *necesitatea ingerinței într-o societate democratică*. Petenții au susținut că demonstrația lor spontană a fost pașnică și a fost risipită pentru unicul motiv că poliția nu a fost înștiințată în prealabil, conform Legii privind asocierea. Intervenția poliției nu putea fi justificată prin faptul că s-a auzit o explozie ușoară; în caz contrar, poliția ar putea dispersa orice adunare pentru un asemenea motiv, fără nici o altă justificare. Guvernul a susținut că demonstrația petenților nu a fost risipită ca urmare a absenței notificării prealabile, ci din cauza exploziei pe care poliția a considerat-o un pericol pentru securitatea oficialilor statali prezenți la Hotelul Kempinski.

Curtea a arătat că art. 11 parag. 2 al Convenției îndreptățește statele să impună „restrângeri legale” în ceea ce privește exercițiul dreptului la libertatea de asociere. Potrivit instanțelor interne care au analizat legalitatea evenimentelor, baza juridică a dispersării demonstrației constă exclusiv în lipsa notificării prealabile. Instanțele au statuat că intervenția poliției a fost legală și și-au întemeiat hotărârile exclusiv pe acest argument. Ele nu au analizat și alte aspecte ale cauzei, în special caracterul pașnic al demonstrației.

Curtea a reamintit că procedura de pre-autorizare impusă adunărilor publice nu încalcă în mod necesar esența dreptului la libertatea de asociere. Totuși, Curtea a precizat că intenția primului ministru de a participa la recepție nu a fost adusă la cunoștința publicului cu suficient timp în avans, astfel încât petenților le-a rămas opțiunea de a renunța cu totul la exercitarea dreptului de asociere pașnică sau de a încălca exigențele administrative. În circumstanțe speciale, când o demonstrație poate fi justificată ca reacție imediată la un eveniment politic, disparerea acesteia pe considerentul exclusiv al lipsei notificării prealabile, în absența oricărui comportament ilegal al participanților, determină o restrângere disproporționată a libertății de asociere pașnică.

Curtea a arătat că nu există nici o dovadă care să indice că petenții reprezentau un pericol pentru ordinea publică, dincolo de nivelul zgomotului neînsemnat care este cauzat, inevitabil, de orice adunare publică. Atunci când demonstrații nu recurg la acte de violență, este important ca autoritățile publice să dea dovadă de un anumit grad de toleranță față de întrunirile pașnice; în caz contrar, libertatea de asociere garantată de art. 11 al Convenției ar fi lipsită orice conținut.

Pe aceste considerente, Curtea a statuat că *dispersarea adunării pașnice a petenților nu poate fi privită ca necesară într-o societate democratică, pentru atingerea scopurilor urmărite.*

În consecință, *art. 11 al Convenției a fost violat.*

Întrucât a concluzionat că art. 11 al Convenției a fost violat, Curtea nu a considerat necesar să examineze în mod distinct plângerea petenților, din perspectiva art. 10.

În ceea ce privește aplicarea art. 41 din Convenție, petenții au pretins fiecare câte 10.000 de euro cu titlu de daune morale. Curtea a considerat însă că decizia prin care a statuat violarea drepturilor protejate de Convenție reprezintă o satisfacție echitabilă pentru orice prejudiciu moral pe care l-ar fi suferit petenții.